

Jaanuar 1915¹

Reede, 1. jaanuar

Et seda päevikut õigesti alustada, peaks see algama möödunud aasta viimasel päeval hommikusöögi ajal, kui sain kirja pr Hallettilt. Ta ütles, et pidi Lily halva käitumise tõttu ilma etteteatamiseta lahti laskma. Meie muidugi eeldasime, et peeti silmas teatud viisil halvasti käitumist; riskisin pakkuda abielus aednikku. Kogu päeva tundsin end nende oletuste pärast halvasti. Nüüd, täna hommikul, sain kuulda, mida Lily ise arvab. Ta kirjutab väga rahulikult, et läks ära, sest pr Hallett „solvas“ teda; saanud vabaks päeva & öö, tuli ta tagasi hommikul kell 8.30, „ammugi liiga hilja“. Mis on tõde? See, ma oletan: pr H. on tige vana naine, kes kohtleb teenijaid nagu pedant, meie teada isegi nagu hirmuvalitseja, & Lily ei tahtnud ausalt halba. Kirjutasin täpsete andmete saamiseks – ühel daamil on kohe vaja soovituskirja. Siis pidin veel kirjutama pr Waterlow'le² meile peale sunnitud korstnapühkimistasu kohta, tugeval isiksusel käib säärase kirja kirjutamine loomulikult, aga nõrgaga ei ole nii. Ja siis me kõmpisime vihma & külma käes ühistupoodi, et nende arvepidamise üle vaielda. Juhatajaks tüdinud, loiid noormees, kes pigem kordas, kui kaitses end. Poolel koduteel kuulsime: „Briti sõjalaev!... Briti sõjalaev!“ & saime teada, et Formidable on kanalis

---

¹ Virginia Woolfi (VW) 1. päevik, mida ta pidas, kui elas koos abikaasa Leonard Woolfiga (LW) Richmondis aadressil The Green 17 (1. jaan – 15. veebr 1915; 40 lk; 28 × 22,5 cm; lisaks kolm lahtist lehte, 32 × 20 cm). – *Siin ja edaspidi tõlkija märkused, kui ei ole märgitud teisiti.*

² Helen Margery Waterlow (1884–1973) üüris koos abikaasa Sydney Waterlow'ga Woolfidelt Ashehami maamaja Sussexis.

põhja lastud. Eile õhtul ei lasknud uusaasta kellad meil magama jääda. Algul arvasin, et need helisevad võidu puhul.

Laupäev, 2. jaanuar

Täna on päev, mille valiksin, kui peaksime tooma täiesti tavapärase näite oma elust. Me sööme hommikust; ma vestlen pr Le Grysiga. Ta kaebab belglaste otsatu söögiisu & võis praetud toidu eelistamise pärast. „Nad ei *anna* kunagi midagi,“ märkis ta. Krahv, kes oli koos nendega jõululõunat söönud, nõudis pärast sealihaga & kalkunit kolmandat liharooga. Seepärast loodabki pr Le G., et sõda saab varsti läbi. Kui nad söövad nõndamoodi eksiilis, siis kuidas nad veel kodus söövad, imestab ta. Pärast seda asusime L[eonard]-iga³ mõlemad kribima. Tema lõpetab rahvapärimuste arvustuse & mina teen ära ligi 4 lehekülge vaese Effie loost⁴; me sööme lõunat & loeme lehti üksmeelele, et ei ole mingeid uudiseid. Ma loen ülakorrusel 20 minutit „Guy Manneringi“⁵ & siis viime [koer] Maxi jalutama. Poolel teel sillani selgus, et edasiminekut takistab märgatavalt tõusnud jõgi, see voogas tasakesi nagu tõusu & mõõna ajal, justkui tuksuks süda. Üle selle tee, mida mööda olime tulnud, voolas 5 minuti pärast tõepoolest mitme tolli sügavune vesi. Üks veider asi äärelinnas on see, et alati on kõige jäledamad pisikesed punased villad välja üüritud & et ühelgi neist ei ole aken lahti ega kardin

---

³ Lühendite, eesnimede ja hüüdnimede kohta vt lisa 2.

⁴ USAs Bergi kogus säilitatavates VW käsikirjades on nimi „Effie“ maha tõmmatud ja asendatud „Katharine“iga“, kes on VW teise romaani „Öö ja päev“ („Night and Day“, 1919) üks peategelasi. Sellest järeldab neid käsikirju uurinud Elizabeth Heine, et „vaese Effie loost“ sai romaan „Öö ja päev“ (Elizabeth Heine, 1977. „Postscript to the Diary of Virginia Woolf.“ – Virginia Woolf Miscellany, nr 9, talv, lk 10).

⁵ Walter Scotti (1771–1832) romaan (1815).

ette tõmbamata. Arvata võib, et inimesed tunnevad kardinat üle uhkust & naabrite vahel on tihe konkurents. Ühel majal olid kolmele siidkardinale pitsist vahesiiludega. Sees on tubades kindlasti hämar & arvatavasti lehkab räigelt liha & inimeste järele. Minu arvates on kardina ettetõmbamine esinduslikkuse märk – [kokk] Sophie käis vanasti sellega peale. Ja siis läksin ma sisseoste tegema. Laupäeva õhtuti käib vilgas ostmine & mõnda letti piiravad naised kolmes reas. Mina valin alati tühjad poed, kus tuleb arvatavasti naela eest maksta $\frac{1}{2}$ p[enni] rohkem. Ja siis jõime mee & koorega teed & nüüd lööb L. oma artiklit kirjutusmasinal ümber & siis loeme kogu õhtu & läheme magama.

Pühapäev, 3. jaanuar

On kummaline, et vanad harjumused, mida ise peaks ammu unustatuks, järsku uuesti pead tõstavad. Hyde Park Gate'il⁶ oli meil kombeks jätta pühapäevahommikud hõbeasjade puhastamiseks. Siin panen tähele, et hoian pühapäevahommikud varuks pisitoimetuste jaoks: täna oli selleks kirjutusmasinal kirjutamine & toa korda tegemine & arvepidamine, mis sellel nädalal on väga keeruline. Mul on 3 kotikest vaskmünte täis, igauhest olen teistesse midagi võlgu. Pärastlõunal käisime Queen's Hallis⁷ kontserdil. Võttes arvesse seda, et muusika ei ole mu kõrvu puutunud mõned nädalad, leian ma, et patriotism on labane tunne. Selles mõttes (ma kirjutan kiiruga & ootan Florat⁸ õhtusöögile), et nad mängisid riigihümni & üht kirikulaulu & mina suutsin tunda kõigest täielikku

---

⁶ VW elas lapsest saati kuni isa Sir Leslie Stepheni surmani 1904. a Kensingtonis sellel tänaval.

⁷ Queen's Hall oli üks Londoni peamisi kontserdisaale, see hävis pommitamises 1941. a.

⁸ Flora Sturgeon, neiu põlvnime Woolf, (1886–1975) oli LW õde.

emotsioonide puudumist nii iseendas kui kõigis teistes. Kui britid räägiksid avalikult vesiklosettides & suguühtest, võib-olla siis tekitaksid üldinimlikud tunded neis meeleliigutust. Praeguses seisus aga takerduvad ühistunde üleskutsed lootusetult sinelitesse & karusmantlitesse, mis ette jäävad. Ma hakkas ligimest põlgama eelkõige nägude pärast, mida metroos näen. Toorest punast veise-liha & hõbedast heeringat on tõepoolest meeldivam vaadata. Samas olin sunnitud seisma Charing Crossi jaamas 40 minutit & jõudsin hilja koju ega näinud Duncanit⁹, kes oli siin käinud. Pealegi on London praegusel ajal pühapäevaõhtul kõigi oma elektriliste tuledega, mida sinine värv pooleldi tuhmistab, ülimalt vilets paik. Pikad tänavad on porikarva & päevavalgust jätkub just niipaljukest – & elektrivalgust ei jätku sellekski –, et näha lagedat taevast, mis on sõnulseletamatult kõle & lame.*

* Täna on The Timesis artikkel „Londoni tähtedest“: „Me võime neilt saada kasuliku tõuke, et visalt tegeleda jääva väärtusega ettevõtmistega, mille tõeliseks sümboliks ei ole Londoni valgustus, vaid tähed.“ Jäägu nii. (5. jaan).

Esmaspäev, 4. jaanuar

Mulle ei meeldi juudi hääl; mulle ei meeldi juudi naer; muu poolest võib minu arvates Flora Woolfi (kui kasutada Saxoni¹⁰ ütlemist) kiituseks öelda nii mõndagi. Ta oskab tippida kirjutusmasinal,

⁹ Duncan Grant (1885–1978) oli maalikunstnik, disainer ja Bloomsbury rühma liige. Ta oli 1914. a-st suhtes VW õe Vanessa Belliga ja nad elasid koos Charlestoni maamajas Sussexis.

¹⁰ Saxon Sydney-Turner (1880–1962) oli VW venna Thoby Stepheni (1880–1906), LW ja Lytton Strachey eakaaslane ja lähedane sõber Cambridge’is Trinity kolledžis, kus ta õppis klassikalist filoloogiat. Pärast Cambridge’i sai temast riigiametnik ja ta töötas kuni pensionile minekuni rahandusministeeriumis.

kirjutada kiirkirjas, laulda, mängida malet, kirjutada jutustusi, mis vahel vastu võetakse, & ta teenib 30 š[illingit] nädalas, olles sekretäriks Šoti kiriku pea juures Londonis. Ja neid erinevaid kunste vallates tegutseb ta reipalt kõrge eani nagu mees, kes mängib viie piljardikuuliga.

Täna hommikul tungis välismaailm kärarikkalt meie ellu. 1) Sain kirja pr Hallettilt. 2) Sain kirja Lilylt. 3) L. sai Sydney Waterlow'lt¹¹ ühe dokumendi. Pr Halletti sõnul varjas Lily sahvris sõdurit; peale selle kohtus ta sõduritega värava juures & seepärast kogus pr Halletti maja külas halba kuulsust, lisaks oli pr Hallett ise mures, sest „majas on üksnes daamid“. Lily tunnistab kõigest ühe venna olemasolu, aga lisab, et pr H. on väga haige & ka väga vana. Mis puudutab Sydney kirja, on mul sellest nii kõrini, et ma ei suuda seda kirjeldada. „Maja oli räpane: neljal inimesel, kes seda kaks nädalat küürisid, õnnestus see vaevu talutavaks teha“ jne jne – ilma minu märkusetä oleks kõik see vaikides välja kannatatud. Eks ma siis kirjutasin Sydneyle & kirjutasin Lilyle, & veetnud omajagu aega vooruslike tunnete väärrika väljendamisega, saan selgesti aru, miks ametnikud kasvatavad endale paksu & läikiva naha. Ütlesin Lilyle, et kui ma annan talle veel ühe soovituskirja, peab ta lubama paremini käituda, sest kindlapeale kuulis vaene pr Hallett koos vana väriseva õega sõdurite häáli iga kord, kui tuul loorberilehtedes

---

¹¹ Sydney Waterlow (1878–1944) oli Cambridge'is hariduse saanud diplomaat, kes oli pärast esimesest abikaasast lahkuminekut teinud 1911. a VW-le abieluettepaneku, mille VW lükkas tagasi (VW kiri Sydney Waterlow'le, nr 596, 11. dets 1911, vt Virginia Woolf, 1975. „The Flight of the Mind. Letters of Virginia Woolf“, I kd: 1888–1912. Toim: Nigel Nicolson. London: Hogarth Press, lk 485–486 (edaspidi Letters 1975, I kd)). Waterlow abiellus 1913. a Helen Margery Eckhardiga; ta töötas ülikooli õppejõuna kuni ilmasõja alguseni, mil läks tagasi tööle välisministeeriumisse, kus ta varemgi oli töötanud.

sahistas. Pärast lõunasööki tuli meile Philip¹², kes oli saanud 4 päeva puhkust. Ta on sõdurielust surmani tüdinud & rääkis uskumatuid lugusid sõjaväelaste rumalusest. Ükspäev olid nad mõistnud kellegi väejooksiku süüdi & määranud talle karistuse, & siis avastanud, et seda meest ei ole olemas. Kolonel ütleb: „Mulle meeldivad hästi riidetatud noored mehed – härrasmehed,“ & saadab minema kõik sõdurid, kes jäävad alla seda taset. Lisaks ei vajata rindel enam ratsaväge, mis tähendab, et arvatavasti jäävad nad Colchesteri igaveseks. Jälle pime, vihmane päev. Üks aeroplaan lendas meist üle.

Teisipäev, 5. jaanuar

Sain täna hommikul kirja Nessalt¹³, kes peab pr Waterlow'd saksa *Hausfrau*'ks & soovib meil mitte pennigi maksta – puhtus on fetiš, mida ei maksa kummardada, ütleb ta. Kahtlemata me kumbki ei kummarda seda; arvata võib, et pr W. jooksis tolmulapiga ringi & tõmbas sõrmega mööda voodialuseid. Võin ette kujutada leitud asjade nimekirja, mille suitsetav & filosoofiat lugev Sydney talt sai, & kuidas ta kirus seda jubedat lipakat Virginia Woolfi. Samas on teenijate jaoks auasi kuulutada iga maja, kuhu nad lähevad, rämpseks & jätta see endast maha läikima löödult. Nüüd aga aitab Waterlow'dest & nende solgipangedest. Meie tegime tööd nagu ikka; vihma sadas nagu ikka. Pärast lõunasööki käisime Old Deer Parkis värsket õhku hingamas & nägime murule jäänud joone järgi, kui kõrgele jõgi oli tõusnud, & võimast puud, mis oli langenud pukseerimisrajale & purustanud käsipuu. Eile nähti Teddingtonis kolme

---

¹² Philip Woolf (1889–1965) oli LW vend.

¹³ Vanessa Bell (1879–1961) oli VW õde, maalikunstnik, disainer, üks Bloomsbury rühma asutajatest. Ta oli abiellunud 1907. a Clive Belliga, neil oli kaks poega, Julian (1908–1937) ja Quentin (1910–1996), kuid abielust oli saanud sõprus.

surnukeha kärmelt allavoolu liikumas. Kas ilm ärgitab enesetapule? The Timesis on raudteel toimunud kokkupõrkest veider artikkel, milles öeldakse, et sõda on meile õpetanud õiget proportsiooni-tunnet inimelu suhtes. Olen alati arvanud, et me hindame seda absurdsest kõrgelt, aga ma ei arvanud kunagi, et see öeldakse välja The Timesis. L. läks Hampsteadi, et pidada naiste gildile¹⁴ oma esimene loeng. Ta ei paistnud närvis olevat: just praegu ta räägibki. Oleme üsna seda meelt, et vana hr Davies¹⁵ on suremas, aga mul on tekkinud mõte, et ta peab veel aastaid vastu, kuigi tahab surra, & tema elu ei lase Margaretil eriti tööd teha. Käisin kala & liha ostmas peatänaval – alandav, aga ühtlasi päris lõbus ettevõtmine. Mulle ei meeldi vaadata naisi sisseoste tegemas. Nad suhtuvad sellesse väga tõsiselt. Siis ma tegin raamatukogus lugejakaardi & nägin kõiksugu viletsaid kontoritöötajaid & õmblejaid pildilehti lappamas, nagu oleksid nad väga räsitud mesilased väga räsitud õite kohal. Vähemalt on nad siin soojas & kuivas & täna sajab jälle. Allkorrusel mängivad belglased sõpradega kaarte & räägivad, räägivad, räägivad, samal ajal kui nende riiki hävitatakse. Ega midagi muud ei ole neil ka teha...

Kolmapäev, 6. jaanuar

Jälle Waterlow'd; jälle Lily. Seekord kirjutab pr W. Leonardile pliidi kohta & lõpetab sellega, kui väga ta kurvastab, sest arvab, et me oleme ärritunud, kuigi nende meelest on Ashehamis võrratu

---

¹⁴ Suurbritannia ühistegevuse liikumise osana oli 1883. a asutatud naiste ühistegevuse gild, mis pakkus algselt õpetust emadele ja tüdrukutele. 1899. a valiti Margaret Llewelyn Davies (1861–1944) gildi peasekretäriks (sellesse ametisse jäi ta 1921. a-ni), gild kaitses naiste õigusi ja saavutas poliitikas laia kõlapinna.

¹⁵ Margaret Llewelyn Daviese isa John Llewelyn Davies (1826–1916).

olla. On kummaline, et selles kirjavahetuses kirjutavad mõlemad daamid mõlemale härrale, tundes vist vaistlikult, et kui nad kirjutaksid teineteisele, läheks kogu asi väga teravaks. Lily kirjas jätkub peidetud sõduri lugu. See toob mulle väga selgesti silme ette, milline Lily on oma armsa, rumala, koeraliku pilguga, täiesti võimetu kärbselegi liiga tegema või midagi labast mõtlema & samas igavesti määratud endast tugevamate isiksuste pattude pärast kannatama. Antud juhul oli ta toatüdruku meelevaldas – too oli sõdurid kohale kutsunud & Lilyl ei jätkunud vaimujõudu ei selleks, et neid karmilt kohelda, kui nad tulid, ega selleks, et „teise teenija peale keelt kanda“. „Ma pigem teen kõike muud, aga mitte seda“ & niimoodi, võib arvata, jäi ta ka käima peale. Igatahes olen jälle tema kaitseks „sõna võtnud“ & ta on lubanud enam mitte sõduritega mehkeldada. L. läks täna hommikul kell 10 Hampsteadi teist loengut pidama. Esimest saatis suur edu, nagu ma ennustasingi. Tema meelest on sealsed naised palju arukamad kui mehed; mõnes mõttes liigagi arukad & kipuvad seetõttu põhisõnumist mööda vaatama. Täna päraslõunal on tal veel üks loeng, nii et ta jääb Hampsteadi, sööb lõunat Lilianiga¹⁶ & vahest näeb ka Janetit¹⁷. Üksnes ülimalt tagasihoidlikud inimesed kohtleksid neid töölisnaisi & Liliani & Janetit & Margareti nii, nagu L. seda teeb. Clive¹⁸ & tegelikult kõik teised targad noored mehed läheksid ennast täis; & sõltumata sellest, kui palju Clive neid imetleks, teeskleks ta vastupidist.

---

¹⁶ Lilian Harris (srn 1949), Margaret Llewelyn Daviese kaaslane, naiste gildi peasekretäri asetäitja (1901–1921).

¹⁷ Antiigiteadlane ja naisõiguslane Janet Case (1863–1937) oli õpetanud VW-le kreeka keelt alates 1902. a ja jäi temaga surmani sõbraks. Case elas koos õe Emphiega (Euphemiaga) Hampsteadis.

¹⁸ Clive Bell (1881–1964) oli õppinud Cambridge’is Trinity kolledžis, kus oli Thoby Stepheni lähedane sõber. Kunstikriitikust Bell oli Bloomsbury rühma liige ja 1907. a-st VW õe Vanessa abikaasa.

Kirjutasin kogu hommiku otsatu naudinguga, mis on kummas-tav, sest ma tean kogu aeg, et mul ei ole põhjust olla kirjapanduga rahul & et 6 nädala või lausa 6 päeva pärast hakkab seda vihkama. Siis käisin Londonis & uurisin Gray's Innis¹⁹ eluruumide kohta. Neil olid ühed vabad & silmapilkselt kujutlesin, kui veetlev seal kõik on, & läksin neid erutusevärinal vaatama. Need oleksid aga sobinud täiuslikult ühele, kahel inimesel oleks seal võimatu olla. Tegu oli 2 täiusliku toaga, kust avanes vaade aeda, & muud ei midagi. Selja taha jäi Gray's Inn Roadi tümin. Järgmiseks läksin vaatama Bedford Row'l ühte korterit, mis töötas olla taevalik, aga kui maakleritelt järele küsisin, sain teada, et neile on antud korraldus üürida see välja ainult möbleeritult... Ja nüüd olen ma mõistagi veendunud, et Londonis ei ole ainsatki samaväärset korterit! Ma võiksin Holborni & Bloomsbury hämaratel tänavatel tundide viisi ringi uidata. Mida kõike seal näeb... & võib aimata... kogu möll & kära & sagin... Rahvast täis tänavad on ka ainsad kohad, kus mul tuleb üldse pähe mõelda, mis-siis-saaks-kui-keegi-tuleks-külla. Nüüd pean otsustama, kas minna uuesti linna peole Gordon Square'il, kus esinevad Arányid²⁰. Ühelt poolt tahaksin pääseda riietumisest & kohale-sõitmisest; teiselt poolt tean ma, et saalis esimese valgussähvatus & hääldesumina peale satun joovastusse & olen veendunud, et elus ei ole olemas midagi peost paremat. Näeksin ilusaid inimesi & saaksin tunda, et olen kõige võimsama laine kõige kõrgemas tipus – kõige

---

¹⁹ Londoni neljast kohtute juures tegutsevast juristide kutseühingust (Inns of Court) oli põhjapoolseim Gray's Inn, kus vahel oli eraisikutel võimalik eluruumi üürida.

²⁰ Virginia ja Vanessa Stephen olid pärast isa surma 1904. a kolinud Kensingtonist Bloomsburysse aadressile Gordon Square 46. Seal hakkasid neljapäeviti koos käima nende venna Thoby ülikoolisõbrad ja neist koosviibimistest kasvas välja Bloomsbury rühm. Praegu elas seal Clive Bell. Peol pidid esinema viiuldajatest õed d'Arányid.

keskmes & eluvoolus. Kolmandalt & viimaselt poolt on siin õhtul kamina ees lugeda – Michelet’ d²¹ & „Idiooti“ lugeda & suitsetada & L-iga juttu ajada nii-öelda sussides & hommikumantlis – ka taevalik. Ja kuna tema ei hakka mind minema utsitama, tean ma väga hästi, et ma ei lähegi. Lisaks tuleb mängu edevus: mul ei ole midagi selga panna.

Neljapäev, 7. jaanuar

Ei, me ei läinud Gordon Square’i peole. Leonard jõudis koju liiga hilja & vihma sadas; & me tõesti ei tahtnud minna. Loenguid saatis suur menu. Üks vanadaam ütles Leonardile, et nad peavad teda kogu edasise elu oma isiklikuks sõbraks; teine ütles, et ta on ainus härrasmees, kes räägib nii, et töölisnaised aru saavad. L. selgitas tund aega, mis on vekslid jms, & siis vastas küsimustele, mis olid jällegi hämmastavalt arukad. Täna asusin teele pärast lõunasööki, kõigepealt käisin leidlaste hospitalis²², et küsida, kas nad annaksid meile Brunswick Square’i või pool majast; siis läksin Omegasse²³ Janetile salli ostma & siis Janeti poole teed jooma. Hospitalis avas mulle ukse hr Chubb. Ta istus kirjutuslaua taga väga soojas õdusas

---

²¹ Jules Michelet (1798–1874), Prantsuse ajaloolane, kuulsaim teos 19-köiteline „Prantsusmaa ajalugu“ („Histoire de France“), mille kaks esimest köidet oli Clive Bell VW-le laenanud detsembris 1914 (VW kiri Clive Bellile, nr 713, 9. dets 1914, vt Virginia Woolf, 1976. „The Question of Things Happening. The Letters of Virginia Woolf“, II kd: 1912–1922. Toim: Nigel Nicolson. London: Hogarth Press, lk 54 (edaspidi Letters 1976, II kd)).

²² Hospitalile kuulus Bloomsburys palju kinnisvara, k.a Brunswick Square 38, kus VW oli elanud aastatel 1911–1912.

²³ Omega Töökojad (1913–1919) oli Vanessa Belli ja Duncan Granti toetusel Roger Fry poolt asutatud noorte kunstnike kollektiiv, mille eesmärk oli kasutada postimpressionistlikku esteetikat argiste funktsionaalsete asjade disainis.

toas, vaadates aeda; samal ajal joonistas üks ametnik väga kõrge laua peal majaplaane. Hr Chubb on hakanud paksuks minema. Ta tundis mu ära & muutus sedamaid üliviisakaks. Brunswick Square on juba sisuliselt välja üüritud ühele Tseiloni ametnikule, kes on pensionile jäänud, kellelegi Spence'ile, kes võib aga olla nõus meile üürima kahte ülemist korrust, mis sobiks meile väga hästi. Mõistagi haaras mind kirklik soov saada Brunswick Square endale. Käes lõputult jõudeaega, meeldib hr Chubbile juttu ajada & ta arutas läbi kõik võimalused. Tema isiklikult ei imetlenud Adriani²⁴ freskosid, aga ütles, et enamikule inimestest need meeldivad. Tseiloni härra oli teinud ettepaneku katta need kardinaga kinni, sest nähtavasti on need tema hinnangul hävitamiseks liiga head, aga vaatamiseks mitte kuigi meeldivad. Ta on vanapoiss, võib isegi öelda, et üsna pahur vanapoiss, endine Colombo vaimuhaigla juhataja... Siis tuli sisse sekretär, kes muutus ka ülevoolavalt lahkeks, kui oli kuulnud mu nime. „Kahtlemata on proua Woolfil igas mõttes õigus maja endale nõuda,“ ütles ta. „Ja ma ei arva, et Spence'iga on kõik korras.“ – „Mina arvan, et on,“ vastas hr Chubb kindlalt. „Ma kontrollisin teda meedikute teatmikust... pealegi tundub ta olevat korralik inimene.“ – „Tundub küll,“ nõustus sekretär, „aga ma ei tea... Samas jätaks viimasel minutil äraütlemine halva mulje.“ – „Võib ka öelda, et viimasel sekundil,“ ütles hr Chubb. Lõpuks sain sealt minema, kui olin surunud kõigil kätt & palunud hr Chubbil teha kõik, mis võimalik, & meid teavitada. Nad soovitasid minna vaatama ühte maja Mecklenburgh Square'il, mida ma tegingi. See on tohutu suur, avara fuajee & kaardtrepiga, & me võiksime saada kõige ülemise korruse korteri – puuduseks on see, et Gray's Inn Road on otse maja

---

²⁴ Adrian Stephen (1883–1948), VW vend, oli elanud Brunswick Square 38-s. Ta oli õppinud Cambridge'is Trinity kolledžis õigusteadust, kuid oli parasjagu ilma töötä.

taga... Kui välja tulin, sadas vihma. Läksin ikkagi jalgsi Omegasse & ostsin oma kraami ära ühelt postimpressionistlikku tuunikasse riietatud tobedalt noorelt naiselt. Läksin Hampsteadi, kus leidsin juba eest ühe eaka daami, läksin jaama, et ei peaks Emphiega teed jooma, & siis lubati mul minna üles Janeti tupp. Ta lebab voodis & peab sinna jääma nädalateks. Tal on närvid täiesti läbi. Ta ei saa lugeda ega mitte midagi teha... võin oletada, mis tunne tal on... & kui õnnetult ta end väga sageli tunneb, eriti kuna ta hakkab vanaks jääma & Emphie tüütab oma pideva korrutamise & üleüldise innuka ebamäärasusega. & kui kätte jõuab elu närune ots... Samas on teda kasvatatud olema vapper & loomu poolest on ta niivõrd isetu, et teised inimesed tõepoolest huvitavad teda. Rääkisime Leonardist & Lilyst & elust Londonis & Hardy luuletustest, mida ta ei saa uuesti lugeda... Liiga kurvameelsed & jubedad... & nende teema ei ärata küllalt huvi. Ma ei ole sellega nõus. Päev kiskus õhtule & ta arvas, et võiksin nendega õhtust süüa & minna siis L-iga naiste gildi rahudebatile. Ma ei oleks suutnud õhtusööki välja kannatada, seega läksin varjule rahvaraamatukokku. Kõndisin sinna ühes kõige hullemas paduvihmas, mida mu silm on näinud. See meenutas pigem dušši kui tavalist vihma. Kui astusin raamatukogu trepist üles, kriiksusid märjaks saanud kingad nii, et mul hakkas piinlik. Siis sõin õhtust voorimeeste söögimajas – ainuke koht, kus saab seal õhtust süüa, & väga hea. Lihtlabane, aga puhas & ilma alkoholita. Kell 8 sain L-iga kokku Church Row 28 ees. Seal on vana valge tahveldisega toad. Oli lohutav (pärast nende õudsete kirjade lugemist sünnituse kohta²⁵) näha naisi mõirgamas naerda nagu

---

²⁵ Raamatu „Emadus: töölisnaiste kirjad“ („Maternity: Letters from Working Women“, 1915, G. Bell & Sons) väljaandmise eesmärk oli võidelda sünnituse järel puhkuse andmise ja väikelaste hoolekande süsteemi loomise nimel.

koolitüdrukud. Esines hr Hobson²⁶... Seal läks väga hästi... Naised avaldasid muljet nagu ikka, sest nad näivad olevat tundlikud & suure vastutustundega. Järjekordne kiri pr Waterlow'lt.

Reede, 8. jaanuar

Sydney Waterlow tuli täna meile lõunale, et „olla kindel“, nagu ta ütles, et „me ei ole nende haledate asjade pärast tülli läinud“. Esimesed poolteist tundi ei arutanud me pea midagi muud. Mu esimese kirja peale oli tal olnud uneta öö, ütles ta, kuigi pr Waterlow magas hästi, mis sest, et on rase. Meile jäi üldiselt selline mulje, et pr W. tegutseb & kirjutab impulsiivselt; kui Sydney oli suutnud end viia nii kaugemale, et hakkas mõtlema, sai ta vastikusega aru, et nad ei olnud moraalses mõttes käitunud õigesti. Ta oli mõtisklenud kaua, pühendanud terve hommiku vastamisele & pöördunud nõu saamiseks mitme sõbra poole, kes juhtumisi nõustusid temaga selles, et tavaliselt puhastavad korstnaid üürileandjad. „Aga me oleksime pidanud ikkagi teilt luba küsima... ma tunnistan täielikult, et selles on teil õigus... ainult selles“ jne jne; igati kindlas & lihtsas stiilis, mis on väga tema moodi. Tema paks roosa keha näib alati olevat ilma ühegi luu & karvata nagu hiiglaslikul lapsel & tema mõistus on samasugune. Temas on aga midagi võluvut. Ta läks koos L-iga jalutama. Ma käisin Chancellorist²⁷ küsimas, kas Hogarthi kohta on uudiseid. Too mees ütles algul, et ei ole. Kui ma rääkisin talle, et võib-olla üürime Londonis maja, tunnistas ta kohe, et oli kaks korda saanud kokku pr Wontneriga, praeguse üürnikuga, kellele maja ei meeldi. Kas see on väljamõeldis, & kui ei ole, siis kas maja ei meeldi

---

²⁶ J. A. Hobson (1858–1940) oli majandus- ja sotsiaalteadlane, kes toetas naiste valimisõigust ja Rahvasteliidu asutamist.

²⁷ Kinnisvarafirma, mis esindas Paradise Roadil asuva maja Hogarth House'i omanikku.